

In dit nummer:

- * *ACTIVITEITENKALENDER*
- * *VOORWOORD*
- * *LEANDRE VILAIN (SLOT)*
- * *WAT EEN GIDS L(EI/LJ)DEN KAN...!*
- * *SINTE PIETER BRANDT!*
- * *G/HAASTIGE GASTEN IN GODTSCHALCK*
- * *AAN LAND (SLOT)*
- * *UIT HET VERSLAGBOEK VAN EEN OOSTENDS
POLITIEAGENT (9)*
- * *TREURGEZANG ONTPLOFFING KRUITMAGAZIJN 1826*

Gidsenblad
LANGE NELLE
OOSTENDE

Driemaandelijks blad van de afdeling OOSTENDE
van de WEST-VLAAMSE GIDSENKRING vzw
Afgiftekantoor OOSTENDE I
Verantwoordelijke uitgever:
Patricia Veris, Nachtegalenlaan 50, 8400 Oostende

IN DIT NUMMER:

Inhoud:

01	ACTIVITEITENKALENDER	REDACTIE
05	VOORWOORD	
06	LEANDRE VILAIN (SLOT)	MARTINE QUAEGBEUR
16	WAT EEN GIDS L(EI/IJ)DEN KAN...!	MARCEL LEEUWERCK
18	SINTE PIETER BRANDT!	VINCENT DUFLOU
24	G/HAASTIGE GASTEN IN GODTSCHALCK	JEANNINE LAPLASSE
25	AAN LAND (SLOT)	RICHARD QUAEGBEUR
30	UIT HET VERSLAGBOEK VAN EEN OOSTENDS POLITIEAGENT (9)	REDACTIE
31	TREURGEZANG ONTPLOFFING KRUITMAGAZIJN 1826	REDACTIE

.....
Verantwoordelijke uitgever en secretaris:

Patricia Veris, Nachtgalenlaan 50, 8400 Oostende

De medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen
(overname mag, mits bronvermelding)

Redactie:

Dirk Beirens, Floralaan 7, 8400 Oostende

Vormgeving:

Herman Moerman, Parijsstraat 11/6, 8400 Oostende

Voorzitter:

Marc Loy, Batterijstraat 70, 8450 Bredene

Dispatching:

(059) 80 73 81 (Fax en telefoon)

Rekeningnummer:

068-2075070-73

Lidmaatschapsbijdrage 2002 = 12,40 €

Activiteitenkalender

Wilt u zeker weten of een activiteit al dan niet doorgaat, contacteer secretaris Patricia Veris: tel. (059) 80 62 39 - fax (059) 80 12 54

OMER VILAIN OVER ZIJN EN ONZE OOSTENDSE FIGUREN

Dinsdag 05 maart 2002 om 20.00 uur in zaal 'Den Anklap', Leffingestraat 85, Oostende

Vertelvoordracht door Oostendekenner bij uitstek en voorzitter van de Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring "De Plate", Omer Vilain. Er zijn Oostendse figuren geweest die omwille van hun beroep zoals visleursters, commissionarissen of lantaarnaanstekers door iedereen gekend waren, ofwel omdat ze heel origineel uit de hoek kwamen zoals Col en Manchetten, Zotten April, Madame Loulou en co. Met de "moderne tijd" verdwenen die Oostendenaars uit het straatbeeld. Daarom probeert Omer ze weer tot leven te wekken en ze op een plezierige manier aan ons te presenteren

Leden: gratis - niet-leden: 1 EUR

ATELIERBEZOEK KUNSTENARES JOSIANE VANHOUTTE

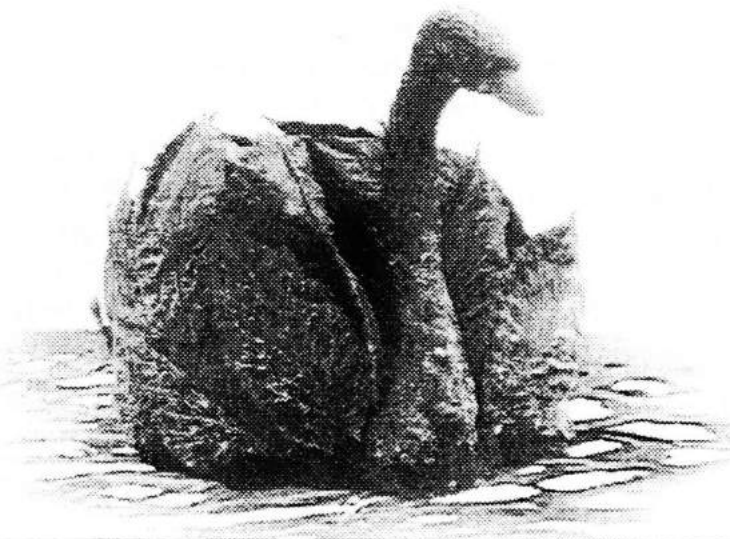
Zaterdag 20 april 2002 om 14.00 uur in het atelier Oudenburgsesteenweg (zie verder)

Josiane Vanhoutte (°Oostende, 24.05.1946) zelf leidt ons rond in haar atelier.

Haar sculpturen en beeldhouwwerk, vooral bronzen, bevinden zich in verscheidene openbare en privé-collecties en waren te bewonderen op talloze binnen- en buitenlandse tentoonstellingen.

Naast de haar vertrouwde thema's "kinderen, de zee, de dans, dieren en portretten" heeft ze ook diverse bijzondere opdrachten gerealiseerd, o.m. in Oostende: De vuurvechter (voor de brandweerkazerne), Koning Boudewijn (voor de Venetiaanse Gaanderijen) en onlangs nog De zwaan (zie illustratie) in de Zwanenlaan te Zandvoorde.

Afspraak aan de Oudenburgsesteenweg (langs het kanaal Brugge-Oostende) ter hoogte van het bedrijf Ostend Stores.

Het aantal deelnemers is beperkt, bijgevolg schrijf u asap in bij secretaris Patricia Veris 059806239

BRUGGEWANDELING THEMA
BRUGGE 2002 OP ZATERDAG 11
MEI: meer hierover in ons volgend nr.

OOSTENDE VOOR ANKER VAN 23
TOT 26 MEI: meer hierover in ons
volgend nr.

BEDRIJFSBEZOEK DAIKIN IN
OOSTENDE

Donderdag 20 juni 2002 om 14.00 uur

Daikin Corporation is een Japans bedrijf met hoofdzetel te Osaka

Opgericht in 1934 telt de firma een 7500 werknemers.

Het bedrijf is een wereldleider op gebied van de

industriële, commerciële en residentiële airconditioners en heeft vestigingen in de USA, Nederland, Duitsland, Z-Afrika, China, Singapore, Thailand, Australië en België.

Daikin Europe nv in Oostende opgericht in 1972 stelt een 1.200 mensen tewerk.

In Oostende beschikt het bedrijf over een productieafdeling, een training center, een distributiecentrum en een coördinatiecentrum.

Het bezoek duurt 3 uur. Er is één gids voorzien per 20 à 25 bezoekers. De firma wenst 3 weken op voorhand te weten hoeveel bezoekers er zullen zijn, daarom sluiten we de inschrijvingen af op 31 mei 2002.

KREKENFIETSELING

Vrijdag 28 juni 2002 om 19.00 uur aan het
Sint-Annakerkje in Stene-Dorp

Gids René Vandercruyssen begeleidt ons gedurende een ruim 2 uur durende fietstocht: afwisselend peddelen en becommentarieerd bewonderen. René gidst ons door het geklasseerde krekengebied, op de Groene 62 en langs de "Keignaert" in Zandvoorde.

Let wel: eigen, perfect werkende (licht!) fiets meebrengen!

Leden: gratis – niet-leden: 1 EUR

HERNIEUWING LIDMAATSCHAP

Dit is het eerste 2002-nummer van ons blad.

Het lidmaatschap 2002 gaat in op 1 januari en houdt in: (meestal gratis) deelname aan onze voordrachten, bezoeken, wandelingen en uitstappen. Bovendien ontvangt elk lid het driemaandelijks gidsenblad met activiteitenkalender, wetenswaardigheden, luchtige en meer wetenschappelijke bijdragen.

Als extra krijgt u in het najaar het jaarboek 2002. Neogotiek in West-Vlaanderen, deel 2 (niet-ledenprijs = 12,50 €) van de West-Vlaamse Gidsenkring.

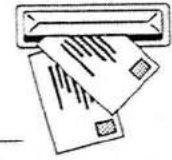
De lidmaatschapsbijdrage is 12,40 € (conform wat onze zusterverenigingen vragen) over te schrijven op bankrek. nr. 068-2075070-73 t.n.v. West-Vlaamse Gidsenkring, afd. Oostende "Lange Nelle", 8400 Oostende.

U kunt ook steunend lid (14,87 €) of erelid (24,79 €) worden door het passende bedrag over te maken.

Dank bij voorbaat voor een vlotte afhandeling!

MEEGEDEELD

*Het hele team van Toerisme Oostende
wenst Gidsenkring Lange Nelle een gevelegeld 2002*

OOSTENDE & CIE: DE ZUID- NEDERLANDSE OOST- INDIËVAART EN-HANDEL, 1715 -1735

De zomertentoonstelling 2002 in de Venetiaanse Gaanderijen wil een stukje minder bekende geschiedenis van Oostende belichten: het reizen en zeilen van de "Oostendse Compagnie".

Kort na de Vrede van Utrecht (1713), die de politieke kaart van Europa grondig wijzigde, ging een handvol ondernemende kooplui in de Zuidelijke Nederlanden zich toeleggen op het verkennen van een nieuwe handelsrichting: Oost-Indië. Met beperkte financiële middelen en vaak Engelse maritieme kennis organiseerden Oostendse, Gentse en Antwerpse reders een reeks succesvolle expedities naar de Rode Zee, de Indische kusten en China. Zij wisten hoge winstmarges te realiseren in de thee- en koffiehandel. Ook Malabarse peper, Indisch textiel, Chinese zijde en porselein bleken gegeerde producten voor de Europeanen. Deze lucratieve ondernemingen vormden de basis voor het ontstaan eind 1722 van de 'Generale Keizerlijke

Indische Compagnie' (GIC), beter bekend als de Oostendse Compagnie.

Oostende en de lokale handelswereld vertolkten een cruciale rol in de Oost-Indiëtrafik. De kuststad fungeerde als thuishaven voor het maritieme bedrijf van de GIC en groeide snel tot een centrum voor Aziatische producten. Rond 1725 stond zij bekend als een internationaal centrum voor thee en Bengaalse katoentjes dat naast onze gewesten ook de Engelse en Hollandse markt mee bevoorradde.

In deze tentoonstelling nemen we de bezoekers mee op een avontuurlijke reis naar Oost-Indië zoals vele Oostendse zeelui die ervoeren tijdens de 18de eeuw. Mocha, Surate, de Ganges-delta en Kanton vormden de favoriete bestemmingen. Tot slot evoceren we de exotische rijkdom. Het was uiteindelijk dankzij de Oostendse Compagnie dat die in Vlaanderen geïntroduceerd werd.

Waar:

Venetiaanse Gaanderijen, Zeedijk Parijsstraat,
Oostende

De Gaanderijen werden gebouwd ten tijde van Koning Leopold II en zijn eigendom van de

het best uitdrukken (328). In 1922 schreef hij "Mes Ecrits" waarin hij zijn bewondering laat blijken voor het Oostendse Kursaalorkest : "Vous avez apprécié à leur juste valeur les susurrements distingués de Monsieur TOUSSAINT DE SUTTER, les ressorts sautillants du maître François RASSE, les réflexions convexes d'Aimé MOUQUÉ, le Bibi chéri des dames, les gravités quotidiennes et organiques de Léandre VILAIN. Bravo musiciens d'élite de l'orchestre du Kursaal tous subjugués, domptés, foudroyés, matés sous les choes du puissant timbalier. Tapez, tapez, brave timbalier et vous les cors, les cuivres soufflez, jouez, jouez et vous, surtout, grosse-caissier, tapez, tapez dru, tapez fort, tapez dessus, tapez dessous, tapez partout, jouez, tapez, jouez toujours avec mesure et politesse en beau joueur Kursaalisé. Tapez ici. Tapez là. Tapez sur le sol, tapez sur le dos. Do-ré-mi-fa-sol-la-si-do". (329)

"Encore les doux susurrements de Monsieur TOUSSAINT DE SUTTER, les ressorts sautillants de Maître RASSE, les réflexions convexes de Monsieur Aimé MOUQUÉ, le bibi chéri des dames, les gravités quotidiennes, organiques de M. Léandre VILAIN n'ajoutent pas un atome aux attraites de la mer et nos hurluberlus marmottent d'une voix blanche l'éternel refrain : frères il faut souffrir ici des pieds, des cors, des sens, annuler la belle et la bête et refouler vos sentiments". (330)

3) Antoine SCHYRGENS (1890-1981)

De Oostendse architect en kunstschilder Antoine SCHYRGENS kende Léandre VILAIN goed. Hij was zijn vriend en buurman. In zijn boek "Le monde inconnu des artistes" legde Antoine SCHYRGENS zijn memoires vast. Over Léandre VILAIN schreef hij het volgende (331) :

"Chapel, ancien élève de Jef DENNYN, était le carillonneur attitré de la ville et Léandre VILAIN, wallon de Trazegnies, dont on fêta peu avant la guerre de 1940 le cinquantenaire d'organiste de l'Eglise St-Pierre et Paul, remplissait ses fonctions durant la saison au Kursaal.

J'étais son voisin. Il habitait tout au haut du Boulevard Van Iseghem. Je l'épiais à l'heure où il passait sur la digue; il tendait la tête vers mon 1er étage et c'était le signal, l'heure du concert d'orgues.

Je l'accompagnais pour aller tourner les pages de vieilles feuilles jaunies, poisseuses, que j'arrivais péniblement à décoller.

Fantaisiste à ses heures, les morceaux les plus profanes étaient interprétés avec tant de mesure, lorsqu'il jouait à l'Eglise St-Pierre et Paul, qu'ils incitaient au recueillement.

Sur ses indications, j'enfonçais les registres durcis d'un instrument qui n'était plus en très bon état et j'observais la figure émaciée de l'artiste avec ses réactions et ses froncements de sourcils.

Tout en jouant, il me faisait ses confidences. "Vous avez de la chance, me dit-il un jour, au beau milieu d'un passage de "Judex", de pouvoir manger de la soupe, chez moi, on ne m'en fait jamais".

J'entendais deux VILAIN, mais ceux qui étaient là agenouillés dans l'Eglise n'écoutaient que le grand artiste, qui les transportait vers les plus hautes cimes.

On venait l'entendre le dimanche à la messe d'onze heures et demie.

Et lorsque l'office était terminé, on sortait comme à regret.

(328) VERLEYEN, Herwig

James ENSOR, een levensschets

(329) ENSOR, James

Mes écrits: Préface de Franz Hellens, p. 142

(330) ENSOR, James

Mes écrits, Préface de Franz Hellens, p. 203(331)

HOSTYN, Norbert

De orgelkunstenaar Léandre VILAIN (1866-1945) in : Ostendiana IV, p. 47, 48

Il me demandait quelquefois de lui désigner un morceau de mon choix.
Je lui soufflais à l'oreille le nom de RUBINSTEIN.

Et pendant l'élévation on entendait un RUBINSTEIN transporté en chants religieux pour oreilles profanes.

Devant mon air satisfait, il ajoutait en se penchant de mon côté : "C'est une petite blague" !
Il me l'a joué souvent cette petite blague-là et avec quel art !

Et alors, mon regard se portait vers l'inscription gravée dans une plaque de bronze, encadrée dans le mur, à droite des grandes orgues :

Maître Léandre VILAIN fait chanter les orgues de l'Eglise St-Pierre et Paul avec une incomparable maîtrise depuis un demi-siècle.

Dieu nous le garde. (332)

3 Mars 1940"

4) Carlo LOONTIENS (1892-1969)

Carlo LOONTIENS was de vooroorlogse bibliothecaris-archivaris-conservator van de stad Oostende. Hij schreef heel wat interessante boeken, meestal in het Frans en over de geschiedenis van Oostende. In het boek "Ostende et le Littoral belge" p. 114 schreef hij over Léandre VILAIN het volgende : "Léandre VILAIN was een weergaloos kunstenaar die zijn gelijke niet had. Als orgelist van het Kursaal en de Sint-Petrus en Pauluskerk had hij de kunst om zijn publiek diep te ontroeren. Wanneer hij bijvoorbeeld bepaalde preludes van BACH ten gehore bracht, begreep men volkomen dat een dichter had kunnen zeggen dat de muziek de zaken diep kan betoveren en losmaken. Ik moet, wat mij betreft, aan hem de mooiste momenten van mijn leven danken in ogenblikken waarbij men niets meer verlangt en alle slecht van deze wereld kan vergeten". (333)

(Deze tekst is een vertaling uit het Frans).

5) Karel JONCKHEERE (1906-1993)

Deze Vlaamse schrijver werd op 9 april 1906 in Oostende geboren. Karel Jonckheere begon zijn carrière als leraar (1929-1945). Als inspecteur van de openbare bibliotheken, adviseur van letteren en verantwoordelijke voor de verspreiding van de Vlaamse en Nederlandse cultuur in het buitenland, was hij ambtenaar bij het Ministerie van Opvoeding en Cultuur (1946-1973). Hij debuteerde als dichter maar schreef ook novellen, boeiende reisverslagen, essays, literaire overzichten en literair historisch werk. Hij schreef kritische en polemiserende opstellen en was een uitstekend vertaler en causeur (334). Eén van zijn thema's die hij in zijn boeken behandelde, was de zee, Oostende en haar inwoners. In zijn boek "Waar plant ik mijn ezel" ? schreef hij : "Hoewel ik verdronk in de muziek, - misschien precies daardoor, - trok nooit een sterker stroom door me om een vers aan de muziek te wijden. Het orgelspel in de dominikaner-kapel dat me als kind sterk aanvulde heb ik pas in "Spiegel der zee" (1946) pogen te verwoorden. Maar dit ontstond precies uit een weemoed naar wat voorbij was. De vrijdagse orgelconcerten in de Kursaal met 'Maître' Léandre VILAIN, organist van de hoofdkerk, hielpen mijn betrekkelijke onrust dempen. Zij waren poëzie, ik hoefde er dus niet op te parasiteren. Ik herinner

(332) SCHYRGENS, Antoine

(Architecte - artiste peintre)
Le monde inconnu des artistes
Propos et souvenirs, 1957, p. 179, 180, 181

(333) Ostende et le Littoral belge

Publication de la "Revue Belge d'Importation et d'Exportation", p. 114

(334) Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie in vijftientig delen, jaarboek 1993, p. 410

me duivels goed dat ik toen reeds walgde van herkauwen met woorden wat door een andere kunst aan ontroering werd verwekt. Een gedicht schrijven over BACH achtte ik verraad ten opzichte van deze wondere gemoedsarchitekt....” (335).

6) Stefaan DOMBRECHT (1920)

Stefaan DOMBRECHT was leraar aan het Stedelijk Muziekconservatorium van Oostende en 35 jaar lang organist van de Sint-Petrus en Pauluskerk en de Kapucijnenkerk in Oostende. Hij stamde uit een muzikale familie. Zijn vader speelde tuba, de bas of het slagwerk in het vooroorlogse Kur-saalorkest en het leger. Stefaan DOMBRECHT is zelf een voortreffelijk organist. Hij speelt nog alle dagen orgel. De muzikaliteit heeft hij op zijn kinderen overgedragen, want zijn drie kinderen zijn grote muzikanten : Paul DOMBRECHT is een beroemd hoboïst en orkestleider, Piet DOMBRECHT is een voortreffelijk hoornist en Hilde DOMBRECHT is professor in piano.

Stefaan DOMBRECHT leerde Léandre VILAIN kennen als kleine jongen : **“In die tijd ging ik naar de Oostendse Muziekschool om pianolessen te volgen. We gingen naar de Sint-Petrus en Pauluskerk om het orgel te horen en het was misschien door mijnheer VILAIN dat ik aan het orgel begonnen ben”.**

Blijkbaar was Stefaan DOMBRECHT een goede leerling aan het Conservatorium, want op twaalfjarige leeftijd vroeg men hem om een mis in Wilskerke te gaan spelen. De organist was immers in retraite gegaan en men zocht naar een vervanging : **“Het was een vriend van mijn vader die het mij vroeg. Alzo ben ik naar Wilskerke gegaan en leerde er de mis spelen. Mijnheer VILAIN steunde mij daar wel in en een jaar later vroeg men mij opnieuw. Daarom insisterde mijnheer VILAIN mijn vader om mij orgel te laten studeren. Mijn vader vroeg inlichtingen bij de onderpastoor en die antwoordde dat het Lemmensinstituut wel goed zou zijn. Maar ik was nog zo jong, nog geen 14 jaar en Mechelen was wel een beetje ver voor een jongen van nog geen 14. Daarom werd mij aangeraden om een paar jaar naar de Kusterschool in Torhout te gaan waar men ook orgellessen onderrichtte. En daar ben ik dan begonnen”.**

Maar intussen bleef Stefaan DOBMRECHT altijd bij Léandre VILAIN aan het orgel in Oostende om hem te helpen bij het draaien van de bladzijden van de partituren : **“Ik zag wat hij zo allemaal deed, maar kreeg nooit les van hem. Hij gaf mij wel raad”.**

Op 15 jarige leeftijd ging Stefaan DOMBRECHT naar het Lemmensinstituut in Mechelen, maar bleef steeds in contact met “Meester VILAIN” : **“Terwijl ik bij hem stond, zag ik hoe hij het orgel bespeelde en mocht ik de registers opentrekken. Als hij een bepaald stuk uitvoerde, was er altijd een noot die bleef hangen, want het orgel was al een beetje oud. Als je zomaar op de noot klopte, kwam die naar boven en ik moest altijd tussen de hamers van mijnheer VILAIN op die noot duwen”.** (336)

Toen werd het oorlog. Men vroeg aan Stefaan DOMBRECHT om 's morgens om 6 u 30 de mis te gaan spelen in het Onze-Lieve-Vrouw Ter Duinenkerkje in Mariakerke : **“Daarna reed ik per fiets naar het station om naar het Lemmensinstituut in Mechelen te gaan studeren. Mijnheer VILAIN bleef mij daarin steunen en raad geven. Maar het Lemmensinstituut was nogal streng wat kerkmuziek betrof en de muziek was helemaal anders dan wat ik gewoon was te**

(335) JONCKHEERE, Karel

Waar plant ik mijn ezel ? p. 176

(336) Deze informatie werd mij mondeling overgeleverd door de Heer Stefaan DOMBRECHT

horen van mijnheer VILAIN. Nochtans had mijnheer VILAIN daar ook gestudeerd en toch was het programma dat hij bracht helemaal anders dan de streng gestelde regels van het Lemmensinstituut. Ik weet niet hoe het kwam, maar in Oostende was er een dametjes-groep, fans van mijnheer VILAIN, waarvoor hij speelde : de *Largo* van HÄNDEL, de *Ave Maria* van GOUNOD, de *Intermezzo de Cavaleria Rusticana* van MASCAGNI, de *Judex* van GOUNOD, enz. Het waren allemaal populaire stukken uit de opera. Mijnheer VILAIN was een charmeur wat de muziek betraf. Toch speelde hij ook echte orgelstukken, zoals werk van de Franse orgeliste Charles Marie WIDOR waarvan hij een grote fan was. Hij had ook zijn huis, aan de Van Iseghemlaan nr 10, naar hem genoemd. Ooit ging ik bij hem thuis. Het was in de kelderverdieping en alles zag er zo kort en klein uit. Daar stond ook zijn buffetpiano en ik herinner me nog hoe hij op de rand van zijn bed een *Fuga* en een *Toccata* van BACH zat te spelen. Het waren van die bekende werken. De *Fuga in sol klein* van J.S. BACH speelde hij ongelooflijk veel, wel honderden keren. Dat nam ik dan wel van hem over. Ik heb het ook heel veel gespeeld”.

De vrijdagnamiddag speelde Léandre VILAIN in het Kursaal op het orgel dat gebouwd werd door de firma ANNEESSENS : “In het Kursaal bracht mijnheer VILAIN natuurlijk van die populaire muziek, romantische werken zoals de *Judex* van GOUNOD en de muziek van MENDELSSOHN. Daardoor was hij zeer populair. Sommige mensen beweerden dat hij in de kerk enkel kerkmuziek speelde en in het Kursaal populaire muziek. Maar in feite speelde hij ook zo in de kerk. Toen hij zijn concerten gaf de vrijdagnamiddag in het Kursaal, was er altijd een speciaal publiek : een dametjesgezelschap die steeds als trouwe fans kwamen luisteren. Het toeval wilde dat ik onlangs een oude dame ontmoette van vooraan in de negentig. In haar jongere jaren ging zij geregeld met haar moeder naar zo’n concert. Ze vertelde me dat het aanwezige publiek altijd dezelfde mensen waren en dat de dames tijdens het concert zich bezighielden met breien en borduurwerk. Deze sfeer is nu al lang verdwenen. Het Kursaal werd op bevel van de Duitse bezetter afgebroken. Het orgel verdween en zou nooit meer terugkomen. Het orgel van het vooroorlogs Kursaal was een stevig romantisch orgel met drie klavieren gebouwd door de firma ANNEESSENS. De firma ANNEESSENS was gekend voor zijn stevige orgelbouw”. (337)

Jules ANNEESSENS kende ik persoonlijk. Zijn zoon zou later de zaak overnemen. Ik had de eer om de begrafenis van Jules ANNEESSENS te mogen spelen. Hij woonde in Menen en hij had gewild - en dit had hij trouwens op papier gezet - dat ik tijdens de offerande van zijn begrafenis de *Cavaleria rusticana* van MASCAGNI zou spelen in de stijl zoals die gebracht werd door Léandre VILAIN. Omdat de hoge geestelijkheid van het bisdom op de begrafenis aanwezig was, vroeg iedereen zich af of ik dat wel zou durven doen tegenover al die geestelijkheid. En ik zei ja, want het was mijn plicht de laatste wens van Jules ANNEESSENS te vervullen. Jules ANNEESSENS had dit werk dikwijls horen spelen door Léandre VILAIN en hij hield ervan. Hij wilde dit dan ook op zijn begrafenis”.

Na zijn studies aan het LEMMENSINSTITUUT studeerde Stefaan DOMBRECHT verder bij Flor PEETERS aan het Conservatorium van Gent. Het was tijdens de oorlog. Maar vóór hij naar Gent vertrok, kwam hij mijnheer VILAIN tegen in de Alfons Pieters-laan. Het was de laatste keer dat hij hem in levende lijve zou zien. Hij zei hem : “**Et maintenant, il faut donner du coton**”. Mijnheer VILAIN was inderdaad Franssprekend en kon geen woord Nederlands. Hij was ook geen zanger wanneer hij het orgel in de kerk bespeelde.

Eén van de anekdotes over het Kursaalorkest kan Stefaan DOMBRECHT zich nog goed herin-

(337) Deze informatie werd mij mondeling overgeleverd door de Beer Stefaan DOMBRECHT

neren: "Op een keer vroeg men aan mijnheer VILAIN opdat het orkest de *Orgelsymfonie* van Camille SAINT-SAËNS zou uitvoeren. Voor de *Orgelsymfonie* van SAINT-SAËNS, een mooi maar ingewikkeld en serieus orgelwerk, moest dan ook gerepeteerd worden. Wie de dirigent juist was, weet ik niet meer, want ik was toen nog een kleine jongen. Mijn vader die deel uitmaakte van het Kursaalorkest kende alle muzikanten. Tijdens de repetitie van de *Orgelsymfonie* van Camille SAINT-SAËNS klopte plotseling de dirigent met zijn stok op zijn 'pupitre' opdat het orkest zou stoppen. Hij zei: "Monsieur VILAIN, plus doux, s.v.p" ! (zachter spelen !) Maar mijnheer VILAIN begon al wat doof te worden en vroeg daarom aan de muzikant die het dichtst bij hem stond, de contrabassist VANHESTE: "Qu'est-ce qu'il dit" ? VANHESTE, een klein manneken en een gekende figuur in Oostende en soms ondeugend van inborst, antwoordde: "Plus fort, il dit". VILAIN trok dan maar een deel registers bij om te spelen waardoor de dirigent weer begon te kloppen: "Monsieur VILAIN, plus doux" ! VILAIN, weer vragend aan de contrabassist: "Qu'est ce qu'il dit" ? "Encore plus fort il dit" !

Léandre VILAIN werd op 21 november 1945 ten grave gedragen. Stefaan DOMBRECHT was op de begrafenis aanwezig. Inmiddels was hij afgestudeerd en organist in Menen (338).

De toenmalige deken schreef hem een brief waarin hij vroeg of het hem eventueel zou interesseren om in Oostende organist te worden: "Ik ging toen bij de deken maar vernam dat de wedde van organist nog steeds dezelfde was van in de tijd van mijnheer VILAIN van vóór de oorlog. Voor mij was het onmogelijk om met een jong gezin daarvan te leven. Daardoor werd een andere organist aanvaard: Hilmer VERDIN, een zeer knappe jongen. Hilmer VERDIN nam veel van de sfeer van Léandre VILAIN over, onder andere de populaire muziek waarvan de mensen zo hielden. Maar dat viel niet in goede aarde bij de geestelijkheid. Na twee jaar werd die jongen afgewezen en stuurde de deken mij opnieuw een brief waarin hij vroeg of ik in Oostende organist wilde worden en dat ze over de wedde zouden onderhandelen. Tenslotte ben ik op hun verzoek ingegaan en werd de wedde aangepast. Ze deden mij zelfs een tweede voorstel, namelijk dat ik in de Kapucijnenkerk ook de diensten zou spelen. En zo moest ik van de ene kerk naar de andere gaan".

Stefaan DOMBRECHT herinnert zich nog steeds de eerste mis die hij in de Sint-Petrus en Pauluskerk speelde: "Dat was niet zoals de missen nu. Het was een soort van artiestenmis die plaatsgreep om 11 u 30. Tijdens die mis werd er de gehele tijd orgelmuziek gespeeld en werd er niet gezongen. De mis van 11 u 30 zat propvol en het publiek was hetzelfde als van uit de tijd van mijnheer VILAIN. Het was net zoals in het seizoen. Een trouwe bezoeker van mijnheer VILAIN kwam bij mij in het oksaal: "Kijk" zei hij, "speel eens dat werk van HÄNDEL en je zal heel het publiek meekrijgen". En ik deed dat met dezelfde registratie zoals van mijnheer VILAIN. Aan het orgelbuffet stonden links en rechts registers. Een vijftal registers voor het derde klavier aan de rechterkant van het orgel, het reciet genoemd dat gebruikt wordt om melodieën voor te dragen, stonden steeds open. Mijnheer VILAIN liet ze altijd op dezelfde manier openstaan zodat zijn registratie steeds dezelfde was. Maar het was een feit dat hij heel knap speelde. Op aanvraag van het publiek speelde ik de *Largo* van HÄNDEL en dit in de stijl van mijnheer VILAIN. Maar deze stijl lag mij niet. Ik had een andere opleiding genoten en was streng kerkmuzikaal opgevoed. Ik hield het dan ook bij mijn klassieke zuivere orgelmuziek. De stijl van mijnheer VILAIN kon ik niet overnemen. De *Largo* van HÄNDEL speelde ik wel, maar toch was het geen uitgesproken orgelmuziek. Meestal speelde ik werken van J.S. BACH, César FRANCK, Charles Marie WIDOR, Louis VIERNE en natuurlijk ook van Flor PEETERS, mijn gewezen leraar. Men zei het mij vlak in het aangezicht

(338) Deze informatie werd mij mondeling overgeleverd door de Heer Stefaan DOMBRECHT

dat ik altijd van die "strengere klassieke orgelmuziek" speelde. Ik heb dat heel dikwijls moeten aanhoren. Het publiek was misnoegd en ging zijn beklag doen bij de inmiddels nieuwe deken". (339)

"Voor mij was dit niet altijd aangenaam, maar ik deed verder met de klassieke orgelmuziek die in de kerk kon gespeeld worden. Op een keer dacht ik om er toch iets aan te doen. Daarom vroeg ik aan de deken of ik tijdens het seizoen een serie orgelconcerten mocht inrichten. Heden ten dage weet men dat niet meer, maar jarenlang richtte ik orgelconcerten in die ik zelf bekostigde. Er kwamen tal van bekende organisten spelen, onder andere van uit Amerika en Noorwegen. Het eerste concert door mij ingericht, werd gespeeld door Flor PEETERS. August MAECKELBERGE, een Oostendenaar en vriend van mij, kwam ook spelen. Per seizoen werden er een viertal concerten gegeven. Ik speelde het vierde concert. Ooit speelde ik een huldeconcert aan mijnheer VILAIN en speelde onder andere zijn *Treurmars* en *Alleluia*. Zijn *Alleluia* werd evenwel nooit uitgegeven. Mijnheer VILAIN speelde van die populaire dingen. Een werk waar hij enorm veel van hield en dan ook veel uitvoerde was "*Le forgeron harmonieux*" zoals hij het ook noemde, een werk van HÄNDEL. Zijn dochter, Cécile, was uit de Canada overgekomen en belde bij mij aan".

Door zijn goede contacten met enkele leerlingen van Léandre VILAIN, kwam Stefaan DOMBRECHT iets te weten over zijn manier van les geven : "Een paar leerlingen van hem heb ik goed gekend maar die zijn nu al geruime tijd overleden. Omer VAN PUYVELDE, organist van de mooie barokke Onze-Lieve-Vrouw Kerk op het Sint-Pietersplein in Gent, was één van zijn leerlingen. Ook Godelieve SUYS, afkomstig van Ronse, was één van zijn leerlingen en één van mijn eerste leraressen. Godelieve SUYS was lerares van de lagere cursus in Gent. Toen Flor PEETERS directeur werd aan het Conservatorium in Antwerpen, ging zij met hem mee. Voordat men bij Flor PEETERS in de klas kwam, moest men eerst bij Godelieve SUYS orgellessen volgen. Met Godelieve SUYS bleef ik altijd goede vrienden. Toen ik later organist was in Oostende, kwam zij op mijn aanvraag een concert geven. Wanneer zij aan de kust met vakantie was, kwam zij soms bij mij op bezoek. Zo ben ik één en ander te weten gekomen over de manier van les geven van mijnheer VILAIN. Als een leerling bijvoorbeeld voor de eerste maal met een nieuw stuk in de klas kwam, mocht hij met enkel één register spelen op het orgel in het Conservatorium. Het was een zachte register, de bourdon 8. Met dat register moesten zij dan de grootste werken spelen. Maar dat had wel zijn redenen : wanneer een leerling met veel registers zou spelen, zou hij sterk spelen en de neiging hebben om hard op de noten te duwen. Bij een zachte klank was die neiging er niet. Bij het orgelspel wilde mijnheer VILAIN de andere klassen in het Conservatorium ook niet storen. Wanneer een muziekstuk later goed in de vingers zat, werd de registratie pas toegepast". (340)

"Meester VILAIN" had zijn eigen manier van spelen : "Hij verdubbelde de noten in octaven of verdubbelde de akkoorden door met de linker hand hetzelfde te spelen als met rechter hand. Om meer effect te geven, werden sommige passages in dubbel en een octaaf hoger gespeeld. Mijnheer VILAIN speelde met het orgel. Hij kon heel virtuoos spelen en in zijn melodieën één grote beweging leggen. Hij speelde helemaal anders dan ik. Zijn orgelkunst had werkelijk effect op het publiek. De partituur van zijn *Treurmars* kreeg ik van mijnheer PETIT, die eveneens een goede organist was en waarover ze nu niet meer spreken. Op een keer was ik aan het spelen tijdens de elfurenmis. Opeens komt iemand naar boven, naar het oksaal om bij mij naast het orgel staan : "Jij kent mij niet, hé" ? vroeg hij. Neen, antwoordde ik. "Ik ben Jean PETIT, de gewezen organist van de Sint-Jozefskerk in Oostende". Hij was inmiddels een oudere man en voordat hij stierf, gaf hij mij enkele partituren die hij nog liggen had, waaronder deze *Treurmars*. Hij was een eenzame man".

Driemaal heeft Stefaan DOMBRECHT de techniek moeten aanpassen. In de tijd van "Meester VILAIN" was de muziek romantisch met versieringsnoten. Die heeft Stefaan DOMBRECHT moeten aanpassen aan de barok. Nu wordt de barokmuziek herwaardeerd en is er een neiging naar non-legato.

(339) Deze informatie werd mij mondeling overgeleverd door de Heer Stefaan DOMBRECHT

(340) Deze informatie werd mij mondeling overgeleverd door de Heer Stefaan DOMBRECHT

Wat een gids I(ei/ij)den kan...

Maandag 29 oktober 2001

De dispatching speelde mij een eerder ongewone opdracht door.

"Een ploeg Tsjechische televisiejournalisten is op komst voor een toeristische reportage over Oostende. Zij willen de Mercator en de Amandine bezoeken en wensen daarna een "informele" stadswandeling. Wij begrijpen niet te best wat dit laatste inhoudt: dat zal wellicht wat improvisatie vereisen ! Dus wordt het een karweitje voor jou, Marcel !"

"Welbedankt, Christa, ik krijg niet iedere dag complimenten!"

Een halfuurtje na de afspraak (naar Oost-Europese normen is dat nogal stipt) kwam inderdaad bij de Mercator een Tsjechisch koppel opdagen. De heer sprak enkele woorden Frans en de dame nogal vlot Engels en zij staken mij meteen een aanbevelingsbrief onder de neus vanwege het "Gezamenlijk Nederlandse en Vlaamse Toerismebureau te Praag". Daarin verzochten onze verre taal- en landgenoten "alle toeristische instanties" om bijstand aan deze heer en dame (met onuitsprekbare namen) om ze in de beste omstandigheden een promotiefilm over Oostende voor de Tsjechische tv te helpen realiseren. "Alle musea, tentoonstellingen, pretparken enz. gelieven ze daartoe gratis toegang te verlenen".

Bij zo'n plechtige introductie verwacht een argeloze westerling een hele panoplie van gesofisticeerde camera's, schijnwerpers enz., maar de uitrusting van deze Oost-Europese delegatie bleef beperkt tot een handgrote videocamera bij de heer en een notitieblok met balpen bij de dame. Hun enthousiasme vulde evenwel de technische tekorten aan, want zowel in de Mercator als de Amandine schoten zij sequenties in alle hoeken en noteerden geboeid mijn toelichting. Vooral de museale opvatting van de Amandine, waar men geniet: "met de vijf zintuigen" waardeerden zij bijzonder en ze vonden het spijtig dat ze "the smell of the stockings of the crew" niet naar de Tsjechische huiskamers konden doorseinen.

De kennismaking met de stad bleek evenwel niet zo simpel! Onlangs kon ik immers de romantische Tsjechische badplaatsen Kariovy Vary (Karlsbad) en Mariánské Lázně (Marienbad) bezoeken en er de mijnenlange gevelrijen bewonderen die nog ongeschonden de meest uitbundige art nouveau laten schitteren. In vergelijking verschrompeide de glans van onze "Koningin der Badsteden" na twee wereldoorlogen en door de naoorlogse bouw-

woede tot een schaduw van vroeger. Gelukkig blijft er nog onze "Stad-aan-Zee" met een fotogenieke havengeul. Tsjechië bezit nu eenmaal geen zeekust. De "Vistrap" leverde zo een nieuwe oogst gevoelige beelden op, en om er wat streekeigen klank bij te leveren vroeg ik aan de visvrouwen van het best voorzien kraam om hun "levend verse" waar in hun mooiste Oostends te promoten. Daar moest ik ze niet om smeken! Van zo'n kans om even op een ver tv-scherm te verschijnen, genoten zij toch niet dagelijks. De lezer hoort meteen de woorden-vloed van het zuiverste 'koaj's" wel! De glunderende verkoopsters zwaaiden hun glanzende pladizzen voor de lens en graaiden wellustig hun rode vingers door de reuzelende garnalen: "Kiekt e kээр hoe da ze blienken in hunder vel!" De Tsjechische tv-dame vroeg beleefd: "Can you translate all this?" Jammer, dat kon ik niet. Ik durfde zelfs niet omkijken, want ik voelde in mijn rug de priemende blikken van de viswijver van de concurrentie die, groen van afgunst, met genoeg hun vetste kabeljauw tegen mijn kop wilden kletsen.

Mijn gasten toonden zich in ieder geval opgetogen met de opname van dit typisch Oostends toneeltje en likkebaarden nu naar de veelkleurige brouwerijreclames op onze "kilometer restaurants" De zoute vislucht had inderdaad hun

dorst aangescherpt en ik voelde het nu mijn plicht om even onze nationale kwaliteitsbieren aan te prijzen. Maar mijn bewering viel slecht in de Tsjechische ziel! "Heeft u dan nog nooit van Pils en Budweiser gehoord?"

Inderdaad liggen Pilzen en Budowice in Tsjechië, maar zulke massabrouwsels smaken toch verre van artisaanaal. Om een ontluisterend dispuut te vermijden trof ik de praktische maatregel - een gids moet in zulke gevallen blijk geven van verbeelding - en trok mijn gasten binnen in het "Waterhuys", een bruin café dat ze wel beviel. Daar bestelde ik Orval, Chimay en Westmalle en gedrieën proefden wij aan elkaars glas en het Belgische bierblazen schitterde

weldra helderder dan ooit.

Als dank voor de traktatie nodigden mijn gasten de gulle Oostendse gids uit om de slotscène van de film op te luisteren. Fier als een gieter verklaarde ik voor de camera aan heel Tsjechië: "Welkom in Oostende!". Nooit voelde ik mij volwaardiger ambassadeur van de stad en mijn neus krulde erbij van trots. De commentaar in de Praagse huiskamers horen wij tot hier:

"Vonden ze daar in Oostende geen schoonder smoel om hun stad te promoten?"

Sinte Pieter brandt!

Inleiding

Zoals bij elk historisch onderzoek stoot men op tegenstrijdige informatie. Aan de hand van kritisch onderzoek kan men vaak verduidelijking brengen in die tegenstrijdige gegevens. Steunend op de diverse bronnen en gegevens die ik raadpleegde, gekoppeld aan een kritisch onderzoek, over de recentste kerkbrand van de Sint-Pieterskerk van 1896, heb ik gepoogd die kerkbrand chronologisch te reconstrueren.

De Brand

"Rond den noon verspreidde zich snel als de windde akelige kreet : de Sint-Pieterskerk staat in brand" (1)

Dat blokletterde de krant *De Duinengalm* nog snel in haar editie van 15 augustus 1896, op het ogenblik dat de krant af was om te worden gedrukt.

De kerkbrand brak uit op vrijdag 14 augustus 1896 omstreeks het middaguur.

12.05 uur : Agent nr. 22 zou als eerste alarm hebben geslagen. Een andere bron verhaakt dat een vrouw als eerste alarm sloeg, met om 12.05 uur maar een vijftal minuten later omstreeks 12.10 uur. Deze vrouw was samen met een vriendin het Onze-Lieve-Vrouwealtaar in de kerk aan het versieren voor de viering van Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart op zaterdag 15 augustus. Toen zij met een kartonnen doos door de middenbeuk stapte, voelde zij iets in haar doos vallen. Het bleek een druppel gesmolten lood te zijn afkomstig uit de dakruiter van de middenbeuk. Door de opening van de klokcreep zag zij vlammen. In aller ij verwtitigde zij meteen deken Decannière en toen die ter plaatse kwam steeg er reeds rook uit het

gewelf van de middenbeuk. Dit verhaal blijkt niet te stroken met de verklaringen van getuigen die verklaarden de eerste rookpluimen te hebben opgemerkt op enkele meters van de grote toren, ter hoogte van de daknok van de zijbeuk kant Sint-Jozefstraat, thans Jozef II-straat

Waar is de brand nu precies ontstaan, of voor het eerst opgemerkt geworden? Was dat in de middenbeuk ter hoogte van de dakruiter of in de zuidelijke zijbeuk? De middenbeuk lijkt mij uitgesloten rekening houdende met de felle zuidwestenwind die er op het ogenblik van de brand woedde. Indien wij aannemen dat brand is ontstaan in de dakruiter van de middenbeuk dan zou de strakke zuidwestenwind de vlammen in noordelijke-noord-oostelijke richting hebben gedreven. Bijgevolg zou de noordelijke zijbeuk rapper vuur hebben gevat dan de zuidelijke zijbeuk. Wij stellen echter vast dat anderhalf uur na het uitbreken van de brand het dakgedeelte van de noordkant van de kerk op dat ogenblik nog gespaard bleef van de vlammen. De rest van het dak stond toen in lichterlaaie. Bijgevolg moet de brand zijn ontstaan en voor het eerst opgemerkt in de zijbeuk kant Sint-Jozefstraat. Van daaruit sloegen de vlammen over naar het dak van de middenbeuk en zo verder naar de noordelijke zijbeuk die als laatste vuur vatte.

Wie er nu ook als eerste alarm sloeg, meteen stormden drie burgers, Alphonse DEKEYSER, Gustave NEFORS en Alfons ELLEBOUDT, de kerk binnen om de kleine noodklok te luiden. Lang heeft de noodklok niet moeten luiden, want na amper drie trekken viel het klokkentouw brandend naar beneden. Daarop werd er maar alarm geluid met de klok uit de toren

Binnen enkele ogenblikken kwamen van alle kanten nieuwsgierigen toegeïopen, waaronder tal van vrijwilligers die onmiddellijk probeerden de waardevolle voorwerpen uit de kerk te redden. Onder die vrijwilligers bevonden zich echter enkele individuen met minder eerlijke bedoelingen

(1) *De Duinengalm*, jg. 20, 15.08.1896, nr. 34, pag. 2

Sinte Pieter brandt!

Inleiding

Zoals bij elk historisch onderzoek stoot men op tegenstrijdige informatie. Aan de hand van kritisch onderzoek kan men vaak verduidelijking brengen in die tegenstrijdige gegevens. Steunend op de diverse bronnen en gegevens die ik raadpleegde, gekoppeld aan een kritisch onderzoek, over de recentste kerkbrand van de Sint-Pieterskerk van 1896, heb ik gepoogd die kerkbrand chronologisch te reconstrueren.

De Brand

"Rond den noon verspreidde zich snel als de windde akelige kreet : de Sint-Pieterskerk staat in brand" (1)

Dat blokletterde de krant *De Duinengalm* nog snel in haar editie van 15 augustus 1896, op het ogenblik dat de krant af was om te worden gedrukt.

De kerkbrand brak uit op vrijdag 14 augustus 1896 omstreeks het middaguur.

12.05 uur : Agent nr. 22 zou als eerste alarm hebben geslagen. Een andere bron verhaalt dat een vrouw als eerste alarm sloeg, niet om 12.05 uur maar een vijftal minuten later omstreeks 12.10 uur. Deze vrouw was samen met een vriendin het Onze-Lieve-Vrouwealtaar in de kerk aan het versieren voor de viering van Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart op zaterdag 15 augustus. Toen zij met een kartonnen doos door de middenbeuk stapte, voelde zij iets in haar doos vallen. Het bleek een druppel gesmolten lood te zijn afkomstig uit de dakruiter van de middenbeuk. Door de opening van de klokreep zag zij vlammen. In aller ijf verwittigde zij meteen deken Decannière en toen die ter plaatse kwam steeg er reeds rook uit het

gewelf van de middenbeuk. Dit verhaal blijkt niet te stroken met de verklaringen van getuigen die verklaarden de eerste rookpluimen te hebben opgemerkt op enkele meters van de grote toren, ter hoogte van de daknok van de zijbeuk kant Sint-Jozefstraat, thans Jozef II-straat

Waar is de brand nu precies ontstaan, of voor het eerst opgemerkt geworden? Was dat in de middenbeuk ter hoogte van de dakruiter of in de zuidelijke zijbeuk? De middenbeuk lijkt mij uitgesloten rekening houdende met de felle zuidwestenwind die er op het ogenblik van de brand woedde. Indien wij aannemen dat brand is ontstaan in de dakruiter van de middenbeuk dan zou de strakke zuidwestenwind de vlammen in noordelijke-noord-oostelijke richting hebben gedreven. Bijgevolg zou de noordelijke zijbeuk rapper vuur hebben gevat dan de zuidelijke zijbeuk. Wij stellen echter vast dat anderhalf uur na het uitbreken van de brand het dakgedeelte van de noordkant van de kerk op dat ogenblik nog gespaard bleef van de vlammen. De rest van het dak stond toen in lichterlaaie. Bijgevolg moet de brand zijn ontstaan en voor het eerst opgemerkt in de zijbeuk kant Sint-Jozefstraat. Van daaruit sloegen de vlammen over naar het dak van de middenbeuk en zo verder naar de noordelijke zijbeuk die als laatste vuur vatte.

Wie er nu ook als eerste alarm sloeg, meteen stormden drie burgers, Aiphonse DEKEYSER, Gustave NEFORS en Alfons ELLEBOUDT, de kerk binnen om de kleine noodklok te luiden. Lang heeft de noodklok niet moeten luiden, want na amper drie trekken viel het klokkentouw brandend naar beneden. Daarop werd er maar alarm geluid met de klok uit de toren

Binnen enkele ogenblikken kwamen van alle kanten nieuwsgierigen toegevoopen, waaronder tal van vrijwilligers die onmiddellijk probeerden de waardevolle voorwerpen uit de kerk te redden. Onder die vrijwilligers bevonden zich echter enkele individuen met minder eerlijke bedoelingen

(1) *De Duinengalm*, jg. 20, 15.08.1896, nr. 34, pag. 2

Gebruikmakend van de chaotische situatie poogden zij de offerblokken leeg te roven. De alerte politieagenten GODDYN, ZEEBROECK en BODDAERT wisten echter de snoodaards bij de kraag te vatten. De buit, een som van 112.50 fr., werd aan de Deken overgedragen.

12.15 uur : Op tien minuten tijd stond heel het dak van die zijbeuk en van de middenbeuk in lichterlaaie. De vlammen die in de oude dakconstructie een gemakkelijke prooi vonden, sloegen hoog de lucht in.

Onder de massa toeschouwers, die nog gestadig aangroeide, ontstond plots paniek omdat de talrijke nutsleidingen, bevestigd aan de muur van de linkerzijbeuk, door de hitte en de vlammen elk ogenblik konden doorknappen. De toeschouwers vluchtten in paniek de omliggende straten in. Terecht, want op het ogenblik dat de leidingen knapten, werden dakpannen en zelfs schoorstenen van de aanpalende huizen afgerukt.

12.35 uur : Een half uur na het uitbreken van het sinister stond de dakconstructie van de Sint-Pieterskerk zo goed als volledig in de vlammen. Ook het kleine kerktorentje stond al in brand. Enkel het dakgedeelte aan de noordkant van de kerk bleef voorlopig nog gespaard van het vuur.

Op dat moment zou de brandweer nog steeds niet zijn komen opdagen – ik kom hier straks op terug want ik meen te mogen stellen dat dit strookt met de werkelijkheid - , tot grote verontwaardiging van de bevolking. Vreemdelingen die waren komen toegelopen om het sinister gade te slaan, vroegen zelfs of de stad Oostende niet beschikte over een brandweerkorps.

Ondertussen ijverden tal van moedige mannen, vissers en vissersvrouwen binnen in de kerk om zoveel mogelijk kostbaarheden zoals kandelaars, kazuifels, goud-, zilverwerk, tapijten, schilderijen, enzovoort te redden. De geredde kostbaarheden werden ondergebracht in de nabijgelegen woningen van onder meer mevrouw BOUCHE-
RY, LUCAS-SOREL, Robert ELLEBOUDT en DEBREYNE. Het liturgisch vaatwerk werd meegenomen en in veiligheid gebracht door E.H. WITTOUCK, onderpastoor.

12.50 uur : Brandende brokstukken van het dak en het gewelf kwamen los en stortten naar beneden tussen de moedige redders.

Ondertussen zou ook het grote orgel ten prooi zijn gevallen aan de vlammen ondanks pogingen om het van de vuurzee te redden. Een andere bron meldt echter dat het orgel pas om 14.10 uur vuur vatte. Mijns inziens lijkt 14.10 uur een meer aanvaardbaar tijdstip. Vooreerst stond het orgel sinds de 17de eeuw opgesteld aan de westzijde van de kerk, kant van de toren, die gespaard bleef. Bijgevolg kan het vuur daar niet zo snel vat op hebben gehad. Ten tweede werd er door het Oostendse brandweerkorps een poging ondernomen om het orgel te redden door het met water te besproeien. Rekening houdende met die twee elementen, de plaats van het orgel en de reddingspoging van de brandweer, is het aanneembaar dat het orgel iets langer stand hield tegen de vlammen en pas om 14.10 uur vuur vatte. Het feit dat er ook pas melding wordt gemaakt van een brandende hoogzaal – het orgel stond daar opgesteld – omstreeks 14.00 uur pleit ook voor het tijdstip van 14.10 uur.

De politie had moeite om de orde te handhaven en burgemeester Alfons PIETERS vorderde de soldaten van het Derde Linieregiment op om de grote menigte nieuwsgierigen op een afstand te houden en de brand mee te helpen bestrijden. Het piket van de brandweerpreventie van het erde Linieregiment stond onder leiding van kapitein VANDERSTAPPEN. Heel wat officieren onderscheidden zich door hun moedige optreden.

De vuurzee, aangewakkerd door een felle zuidwestenwind, breidde zich verder uit en bedreigde de dekenij. Soldaten van het Derde Linieregiment onder leiding van de Deken spoedden zich naar zijn ambtswoning om ook daar de inboedel te redden.

Nog steeds was de brandweer nergens te bespeuren. Ondertussen was de heer Auguste STRACKÉ, uitbater van hotel *l'Allemagne* met een vijftiental personeelsleden toegesnel met zijn brandweerpomp. De pomp werd opgesteld in de tuin van de pastorie en bevoorrad met water uit de immense cisternes van de kerk. Doel van hun operatie was het praalgraf van onze eerste koningin Louise-Marie d'Orléans te redden uit de brand.

Incendie de l'église des S.S. Pierre et Paul le 14 Août 1896, Ostende

*Près de la maison de la rue de la Vierge
au soir de ce jour. Amable*

voor de aanpalende woningen. Vooral de woningen aan de oostkant van het Sint-Pietersplein liepen gevaar. De temperaturen waren zo hoog opgelopen dat het nog onmogelijk was de huizegevels aan te raken. Om te voorkomen dat die huizen ook de prooi van de vlammen zouden worden, namen een zekere DE CUYPER en Max VALCKE maatregelen om de bedreigde woningen te beschermen. Met een lans werden de gevels en daken natgespoten. Dat was geen overbodige maatregel vermits brandende brokstukken op de daken van de aanpalende huizen terechtwamen en her en der meteen voor kleine vuurhaarden zorgden. Zo vatte het dak van apotheker BOUCHERY en winkelierster PILAEYS in de Sint-Paulusstraat, van barbier HUBRECHTSEN in de Kerkstraat en alle daken van de woningen uitkomend in de Sint-Pietersstraat vuur. Dankzij hun alertheid konden ze worden bedwongen. Ondertussen waren nog andere moedige burgers met emmers water de daken opgekropen om de vuurhaarden mee te helpen blussen.

13.30 uur : Met een hels gedreun stortte het dak volledig in. De neerstortende brandende balken wakkerden meteen de vuurhaard nog verder aan. Alles wat maar enigszins kon branden en nog niet brandde vatte meteen vuur. Stoelen, kansel, biechtstoelen, enzovoort werden verslonden door het vuur. De hitte die werd ontwikkeld, was zo intens dat men niet dichterbij dan dertig meter van de brandhaard kon naderen.

Eindelijk werkten de brandweerpompen naar behoren, maar wat kon het nog baten, alles was verloren. De reddingswerken werden geleid door de heren DECUYPER, ingenieur en bestuurder van de Tramdienst, VERRAERT, stadsingenieur en COUMONT, kapitein van het Molenbeekse brandweerkorps, die als bij toeval op het moment van de brand voor enkele dagen in Oostende verbleef.

14.00 uur : Ondanks de verbeterde strijd en inzet van de brandweer, politie, soldaten en vrijwilligers leverde men een verloren strijd tegen de vlammen. Het vuur verspreidde zich verder in de kerk. De hoogzaal onder de toren stond in lichterlaaie en alle ogen waren gericht op de wijzerplaat om te zien of het uurwerk het nog deed.

Dankzij de ongewone moed van kapitein VERSTAPPEN bleef de kerktoeren gespaard van de vlammen. Toen men het nieuwe uurwerk had geplaatst in de toren werd het werk omringd door een houten schutsel. Toen dit schutsel vuur vatte aarzde kapitein VERSTAPPEN niet om de toren binnen te dringen en te beklimmen om het schutsel af te breken en te verwijderen. Dankzij die moedige daad werd een begin van de torenbrand gedoofd en werd de toren gered van de vuurzee.

14.10 uur : Het orgel vatte vuur.

14.30 - 15.00 uur : Het grootste gevaar was geweken, de grote toren zou stand houden.

15.30 uur : De pompiers konden eindelijk de kerk, of wat daarvan overbleef, binnen om het sinister verder te bedwingen.

17.00 uur : Alles was voorbij. Nu en dan sloegen er nog wel vlammen uit de rokende puinen, maar de pompiers bleven ter plaatse. Ondertussen was de felle zuidwestenwind gaan liggen en had ze plaats gemaakt voor stevige stortbuien. De ondertussen sterk aangezwollen menigte had met grote verslagenheid lijdzaam moeten toezien hoe gretig de vlammen hun decanale kerk volledig hadden verteerd. Er werd gehuild, en weeklachten weren geuit.

Heel de vrijdagnacht, tot de zaterdagmorgen 07.00 uur bleef men nablussen om elke opflakking meteen te kunnen indijken.

De zaterdag en zondag na de brand kwamen tal van ramptoeristen afgezakt naar de plaats van het sinister. Uit veiligheidsoverweging werden de straten rond de kerk afgezet en bewaakt.

Vanwege onze toenmalige koningin Maria-Hendrika kreeg deken Decannière een telegram toegezonden, waarin zij haar leedwelen uitdrukte over de ramp.

(wordt vervolgd)

G/Haastige gasten in Godtschalck

Bij een vorig bezoek aan August Laplasse (Gustje) een neef van mijn vader, had ik vernomen dat op 8 november 2001, August en zijn Valentine, 60 jaar gehuwd waren. Ik besloot hem op die bewuste dag met een bezoekje te verrassen.

't Was rond tien uur. Aan een verpleegster deed ik navraag waar ik hem op dit uur zou kunnen vinden. "Probeer eens de benedengang ter hoogte van de badkamer, donderdag is baddag", verduidelijkte ze nog. En ja hoor, toen ik nog een 30 stappen van hem was, zag ik z'n gezicht al opklaren. De verpleegster had gelijk, hij zat in een rij te wachten om in het bad te gaan.

Gustje was heel blij. Bij de vraag of hij zijn huwelijksjubileum zou vieren, keek hij met deugnetogen naar mij en zei heel fier: "Met Valentine en de kinderen". Na wat heen en weer gebabbel, voelde ik dat Gustje afdwaalde en soms naast de kwestie zat. Wanneer de verpleegster de badkamer uitkwam, vroeg ik haar wat uitleg. "O ja, de dokter was gisteren bij Gustje geweest, zijn geheugen was de laatste dagen sterk achteruit gegaan." En weg was ze weer de badkamer in met een nieuwe gast.

Ik keek wat verder in de rij wachtende gasten en herkende Berten en Madeleine, een koppel allebei ver in de tachtig. Zij waren in mijn jeugd jaren geburen in de Dr. Édw. Moreauxlaan, op de Opex.

Berten is altijd visser geweest, Madeleine huisvrouw, zij was graag overal bij: K.A.V., de bejaardenclub en ze kaartte graag en veel. Het koppel is kinderloos gebleven en ze ze zijn nu een eindje verderop gaan wonen in het Godtschalck bejaardentehuis.

Madeleine was al in bad geweest en zat met natte haren en krulspeldendoos op haar knieën te wachten bij het venster.

"'t Is aol tiene over tiene," zei ze in mijn richting kijkend. "'k zitten hier aol van kwart voor zeven". Ikzelf, er nog niet op de hoogte van hoe zo'n badritueel verliep, liet mij een "amaai" ontvallen. Goedkeurend knikte ze om mijn medeleven.

Haastig kwam de verpleegster uit de badkamer om vlug een aantal krulspelden van Madeleine in te rollen. Ik vroeg haar geïnteresseerd: "Is het juist dat zij hier al van kwart voor zeven zit te wachten?" De verpleegster keek met vlamme ogen naar mij en zei heel gevat: "*Zij wil hier zo vroeg zitten*". "Ach, zo zit dat hier in elkaar". Mijn ogen dwaalden af naar Madeleine, maar ze had het te druk met krulspelden en stekers aan te geven.

De verpleegster verdween richting badkamer.

Madeleine opnieuw: "'t is aol twientig over tiene". "Madeléiine, je moe gie nie asson maot eure herhoalen" zei haar Berten op een geduldig toontje.

Gustje zat stil mee te genieten van de conversatie.

Ik probeerde de gast aan mijn rechterzijde aan de praat te krijgen. In zijn kamerjas, visserspet scheef op, één oog naar de badkamerdeur kijken zat hij daar, nog goed bij de pinken, zijn beurt af te wachten.

"En vriend, ook in de visserij gevaren?" "Nie zoo lange, maor wel dertig jaoren lang en omvaart toe daonk é bukziekte en opgelopen, toene was 't gedoan mè voaren". "Hoe oud ben je nu al?"

"Drieënnegentig jaor". "Ge ziet er verdorie nog heel goed uit" zei ik. "E ze zeggen daodde hier oallemoalle," sprak hij fier.

De badkamerdeur vloog terug open en een gewassen gast kwam blinkend in zijn vel met de verpleegster buiten. Mijn rechterbuur sprong zo vlug hij kon recht. "Je moet daodde hier goed in de gaoten oeden, ze durven hier voren kruppen!" Haastig slufferde hij de badkamer in.

De badkamerdeur was weer potdicht.

Madeleine: "'t Is aol tiene'n aolf". "Madeléiine..." zei haar Berten met een engelengeduld.

Ik nam afscheid van deze lieve oudjes en stapte met grote passen naar mijn haastig leventje daarbuiten...

Aan land (slot)

Nvdr. In de bijdragenreeks 'Gebonden jeugd' (Lange Nelle tijdschrift jg. 10 – 1998 – nr. 1 tot en met jg. 11 – 1999 – nr. 1) schreef Richard Quaegebeur zijn prilste jeugd in vijf afleveringen bijeen. Het inspireerde hem om er een autobiografisch vervolg aan te 'breien'. Het gezin moest de aak verlaten en ging met de schamele bezittingen weer 'aan land' wonen. Hij neemt de draad weer op in het hoofdstedelijk gebied ... (nu volgt het slot)

De ouders van nonkel Sylvester, veel kapitaalkrachtiger dan mijn ouders, hadden twee schepen in de vaart gebracht, de O.30 en O.185. Het kustvaartvisserijbrevet van nonkel Sylvester kwam goed van pas. Zijn andere broers hebben ook meegevaren met een van beide schepen. De haring kreeg een vaste prijs en het ging eenieder goed aangaande verdiensten. Bij aankomst van de vis ging alles over in vervoerwagens van de spoorweg. Iedere wagon had zo een bepaalde stad om naar toe gereden te worden. En iedere erkende visgroothandelaar (de coöperatie) was verantwoordelijk voor de hun toegewezen stad. Zo verdienden die ook een aardige som. Nochtans werd dit later aanzien als oorlogswinst. Sommigen leefden plots in een ongekennde luxe, werden toen formidabel belast en zaten omzeggen terug op straat.

Ik heb toen mijn vader weten werken als een gek. Steeds was hij in zijn vrije tijd op weg met zijn fiets. In het dode seizoen heb ik hem eens driemaal weten Brussel-Jabbeke doen. Om zes uur was hij in Jabbeke vertrokken, kwestie van de mogelijke ravitailleringcontroleurs te ontwijken. Hij had een ham mee, een paar kilo boerenboter en nog eieren of zo iets. Rond de middag was hij in Brussel, maar vertrok terug na het eten. En 's avonds even voor het politieuur van de Duitsers was hij er terug, deze maal met een geslacht half varken. Het beestje was nog niet te groot maar omdat het niet was aangegeven, was het riskant

het te langdurig vet te mesten. Mijn vader heeft er toen wel bijgezegd dat het de laatste maal was dat hij zo lang zou fietsen.

Maar thuis hadden wij ook ons werk. De vis was gerantsoneerd. Iedere burger kreeg bonnetjes maar moest zich wel laten inschrijven in een verkoopplaats, meestal een viswinkel dus. Niettegenstaande onze winkel voorheen niet buitengewoon draaide, hadden wij toch 3500 inschrijvingen, meer nog dan nonkel Sylversters winkel. Geregeld kregen wij tweeduizend kilo verse haring binnen. Die werden dan uitgekijpt op de winkelvloer en geschoord met houten bakken en planken. Per zegel, met een bepaald nummer, kreeg iedereen één kilo. Ik weet nog dat iedere kilo twintig frank kostte. Er vormde zich steeds een file voor de straatdeur. Mijn zuster knipte meestal de zegeltjes af en ontving het geld. Moeder regelde de weegschaal (de automatische balans werd wijselijk niet gebruikt) en ik schepte de haring. Mijn broer was niet veel thuis, gebeurde dit wel dan hield hij zich het liefst bezig met de volgorde van de klanten te regelen. De dommen leven ook als ze luisteren naar de slimmen dacht ik bijwijlen, maar ik dacht ook aan mijn drinkgeld waarvan Robert niet op de hoogte was. Sommige klanten konden thuis niet altijd weg, mensen die ziek waren of een zaak hadden. Naar die mensen droeg ik de vis. Steeds was er "overgewicht" en die vis mocht ik ook leveren. En steeds was er veel drinkgeld bij. En steeds kocht ik boeken.

want "oorlogsgeld" heeft toch ook zijn waarde, dacht ik. Dat ik bij iedere verkoop twee duizend maal moest bukken, deed mij niet. Ik deed genoeg sport, was genoeg in beweging, om dit te kunnen verdragen. Ik was immers jong en redelijk sterk. En toch zou ik iets verwezenlijken dat ik later duur heb betaald.

Ik had nog een oom Oscar, die ook schipper was en getrouwd met vaders zuster. Hij was op doortocht in Brussel met zijn aak, geladen met kolen, moeilijk te verkrijgen in de oorlog en natuurlijk gerantsoeneerd in kleine hoeveelheden.

Mijn oom had natuurlijk gezorgd voor een eigen voorraad. Schippers houden soms wel eens ruggespraak. Zo had hij vijfhonderd kilo kunnen opzij houden voor ons. Het was een wederdienst want vader had hem ook eens geholpen. Daar hij maar een avond in Brussel lag mochten wij die kolen halen, liefst bij de eerste duisternis om een gebeurlijke controle van de ravitailleringsdienst te ontlopen. De gewone stadspolitie deed wel de ogen dicht maar moest soms helpen bij de controles.

Mijn oom, een sterke vent, had echter juist het "lendenverschot". Mijn vader zat aan de kust en mijn broer vaarde met de aak van nonkel Nesten mee. Dus bleef ik alleen over met mijn zuster om de karwei te klaren. Wij huurden een stootkar want in die tijd waren er mensen die zulke karretjes verhuurden.

De aak lag aan een stenen trap opzij van de vaart nabij het Saincteletteplein. Het waren zakken van vijftig kilo maar ze zaten eivol zodat ze wel meer zullen gewogen hebben met de kostelijke kolen. Ikzelf woog toen amper zoveel en toch kreeg ik het gedaan die zakken alleen naar boven te dragen. Mijn oom hielp, samen met mijn tante de zakken op mijn nek te zetten. Bij de eerste zak duwde mijn oom nog eens om te lachen. Boven had ik maar de zak op een hoge stootkar te zetten. Mijn oom en tante zagen mij met bewonderende ogen naar boven gaan. Eerst was het gaan, vanaf de vierde zak was het eerder klauteren. Vanaf

de zesde zak begonnen mijn benen te beven. De twee laatste zakken waren een hel. Met moeite geraakte ik nog boven. Ik moet er ellendig uitgezien hebben want mijn oom en tante bleven mij maar bekijken. Mijn tante wou mij een glas water geven. Ik was zeker nog geen grote drinker maar antwoordde gezwind dat ik wel een cognacje lustte. Boven riep mijn zuster dat er controleurs op komst waren, maar dit was vals alarm. Ik kon me echter wel haar schrik voorstellen, zo alleen bij die kolen in het duister.

In het naar huis rijden trilden mijn benen nog altijd van de inspanning maar nu kreeg ik hetzelfde gevoel in mijn armen. Het leek alsof armen en benen tweemaal zo dik waren. Thuis ging het gemakkelijker. Wij hoefden maar de zakken van de wagen te trekken, in blok op de grond te laten vallen en naar het keldergat te slepen waardoor de kolen in de kelder belandden.

Ik heb drie dagen overal pijn gevoeld vooral in de rug. Mijn vader kon het zichzelf niet vergeven dat hij niet thuis was. Ik was toen zeer trots op mijn prestatie. Nu weet ik beter. Ik zou dit mijn eigen kinderen nooit toewensen.

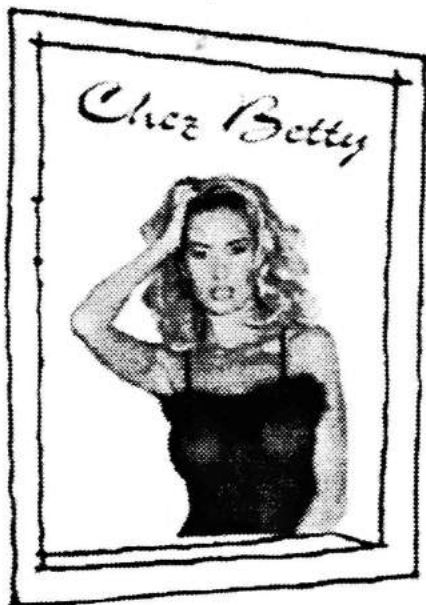
Met de ontscheping van de geallieerden veranderden de Duitsers plots van gedrag. Gaandeweg werden ze strenger ook door opstandigheid van de meeste Belgen. Bij de minste daad die enigszins op een aanslag geleek werden een tiental verdachte burgers, die gevangen zaten, gefusillieerd. Eens werden alle sportmanifestaties verboden en moest iedereen in Brussel en voorsteden om tien uur van straat. Bij het minste licht dat door de afgedekte ramen scheen werden er ruiten stukgeschoten. Het beste was dan ook binnen te blijven. In andere gevallen werd men aangehouden en meegesleurd. Bij de minste weerstand bleef men soms ter plaatse liggen... doodgeschoten. De haat van de Duitsers werd zo groot dat soms willekeurige mensen op straat werden opgepikt en in het gevang terecht kwamen.

Met de vooruitgang van de geallieerden

begon de gekende Pruisische discipline van hun pluimen te verliezen. Alleen de SS-troepen bleven openlijk trouw aan Hitler. Ze waren dan ook een echt schrikbewind voor de andere soldaten. Ze hadden als het ware de taak overgenomen van de "Militair Polizei" wiens manschappen waarschijnlijk ook SS-ers waren.

Een op een zondagavond gingen mijn vriend Sussen en ik eens een kijkje nemen in de "rue du Théâtre" en zijstraatjes, voor, gedurende en nog wat na de oorlog het echte hoerenkwartier in Brussel. Wat we daar zagen zal ik nooit vergeten.

De straatjes liepen vol van Duitsers, nuchter, bedronken, half beneveld, helemaal beneveld. De prostituees zaten onbeschaamd achter hun ramen te lokken. Wanneer een te zatte of kabaalzoekende soldaat binnenkeek gingen de lichten uit. Maar dit gebeurde niet veel. Wij zagen hoeren zitten in doorzichtige bloezen, met diepe décolletés, half gedekte en gans ongedekte borsten. Wij

zagen er zitten met wij d'opengespreide benen, sommigen met een brandende lamp onder de vensterbank

om hun naakte vrouwelijke schoonheid van onder te laten bekijken. Eerlijk moet ik zeggen dat ze zich bedekten toen wij voorbijkamen, maar meestal was het te laat. Wij zagen behaarde, verzorgde en naaktgeschooren aantlokkelijkheden. Plots riep Sussen luidop dat ik toch niet gelogen had toen ik vertelde van die Duitse griet na die mitraillette in Aalst. Toen zagen wij ook die rij sol-

daten luidop zingend arm in arm door de straten lopen. Ze waren met zeven maar juist in het midden liep een matroos van de "Deutsche Kriegsmarine". Allemaal hadden ze een fles drank (ik weet merk of kwaliteit niet meer) in de handen, allemaal hadden ze hun burger buitengezet. Die zagen er echter niet deftig meer uit want ze hingen buiten. Een hoertje zei achter mij: "Aan zoiets kan je misschien iets verdienen, maar dit wil ik toch niet in mijn bed!"

Naar die zielige piemels heb ik noch zoveel niet gekeken. Alleen bij die matroos zag ik dat hij voor zijn spriet nog een lap droeg die hij had afgezak. Meteen wisten wij ook hoe zo een matrozenbroek er uit zag.

Wij zagen ook het verschil tussen het Duitse leger in '40 en in '44 toen het begin van het einde voor de deur stond. De meest Duitse soldaten lalden maar dat ze "kanonnenfleisch" waren maar ze vochten nog als bezetenen. Ze vochten tegen een modern en machtig georganiseerde vijand. En indien ze vluchtten stond achter hen de SS-elitemannen die hen onmeedogenloos neerknalden. Menig Duits officier pleegde zelfmoord.

Het varkensgedoe in de "rue du Théâtre" konden wij goed verstaan. Ik mocht de Duitsers zeker niet maar voelde toch een zeker medelijden met hun gewone soldaten.

In juni ontscheepten de geallieerden in Normandië. Iedereen dacht dat het nu vlug zou gedaan zijn. Maar niettegenstaande de ontzaglijke Duitse verliezen in Rusland duurde het nog drie maanden vooraleer de Engelsen in Brussel waren. Ikzelf, als jonge knaap, besepte dat zonder de gevechten in het oosten de ontscheeping wel eens een ramp zou kunnen geworden zijn, voor de Amerikanen en hun bondgenoten.

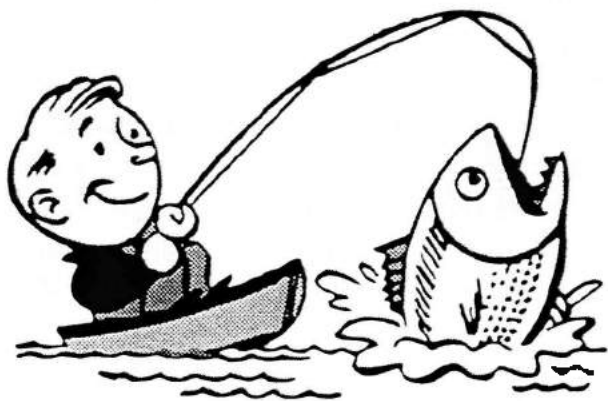
In Oostende werd de haven in staat van verdediging gebracht en moesten alle vissersschepen weg. Ook de O.30 en de O.185 konden Oostende verlaten en naar Brussel varen. Een paar oudere Duitsers vaarden mee als bewakers. Onderweg bemerkte mijn toekomstige schoonbroer ineens dat er zakken bloem op het water dreven. Een schip

was waarschijnlijk getorpedeerd en de zakken bloem waren vrijgekomen. Er had zich rond de zak een korst gevormd zodat de bloem binnenin droog bleef. De verschillende schepen die in konvooi vaarden vertraagden natuurlijk om de buit op te vissen. En de Duitsers aan boord vonden het fijn dat ze ook hun deel kregen van de witte bloem. Dit hadden de meesten van hen in geen jaren meer gezien.

De twee vissersschepen mochten in het dok liggen aan de Groendreef. Dit lag naast het station waar de meeste "boerentreinen" aankwamen, met mensen die in Brussel werkten. Het was het eerste station in België. Heden is het afgebroken en is het dok ook dichtgelegd.

Ik had juist mijn laatste jaar middelbaar beëindigd en zou naar het hoger middelbaar in het Atheneum van Brussel gaan. Dit is gelegen in de Eikstraat (rue du Chêne, nabij Manneke Pis).

Daar wij nergens heen konden wegen de oorlogssperikelen, moest ik wel thuis blijven. En toch heb ik een mooie grote vakantie beleefd. Ganse dagen sleet ik aan boord van die schepen. Ik hielp de roest "tjippen", ik mocht schilderen, ik kon zonnebaden, ik kon vissen. Het water was zuiver in het dok.

maar toch zat er niet te veel vis. Sussen kwam mij regelmatig bezoeken. Op een dag gingen wij zwemmen. Ik kon niet goed zwemmen en had niet te veel durf in het water. Om zeker te zijn omgordde ik mij met een zwemvest, nog van een Duitse matroos, die haar verkocht had in "het zwart". Mijn eerste slagen lukten perfect en ik dacht

reeds het zonder vest te doen. Toen hoorde ik plots iets zuigen en hoe meer ik spartelde, hoe meer ik onder ging. Gelukkig kon mijn vader mij uit het water halen. Iets later werd die vest in het water gegooid: ze zonk als een baksteen. Het was nochtans een nieuwe reddingsvest. Was het een fabricagefout of sabotage? Ik zou ik elk geval die zeeman beklagen die zo iets aandeed.

De derde september waren ze daar, de Engelsen. Een paar dagen voordien begonnen de Duitsers te ontruimen. Op de Steenkoolkaai, achter de Nederlandse Schouwburg, was een opslagplaats van het Duitse leger. De Duitsers namen het hoogst nodige mee en lieten de deuren open. Meteen werd er geplunderd. Maar na een half uurtje waren de Duitsers terug. Drie pantserwagens kwamen langs. Soldaten sprongen eruit met getrokken wapens. Gelukkig hadden de mensen hen zien komen. Ik zie nog die oudere Duitser met een trekker beladen met kartonnen dozen met conserven in de straat komen naast de schouwburg (in de Hooikaai - Quai au Foin). Hij ging waarschijnlijk naar een vrachtwagen die op de hoek van de Antwerpse laan wachtte. Een doos schoof eraf en meteen greep een kleine jongen, misschien tien jaar, hem beet. Anderen stonden klaar en de man trok zijn pistool. Hij zag de ietwat dreigende massa staan en zei ongeveer iets van "Ach, scheisse!". Hij liet alles staan en vertrok. Geen tien tellen duurde het om het karretje te "lossen".

Bij het vertrek van de Duitsers zijn er nog enige mensen door hen beschoten. Spijtig genoeg hebben die mensen hun eigen dood op hun geweten. Waarom moesten er sommigen reeds een Belgische, ja, een Engelse vlag buitenhangen toen er nog Duitse patrouilles rondliepen? Natuurlijk dat er geschoten werd op die uitdagende acties.

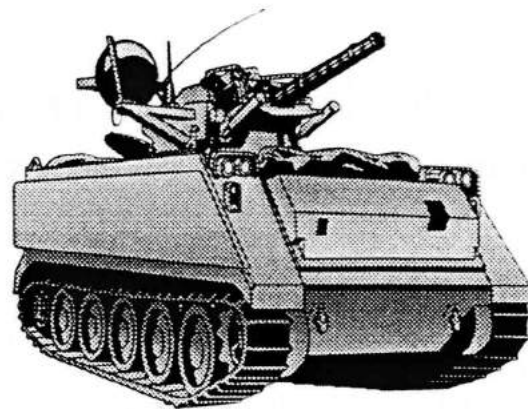
Maar wat een latere vriend van mij is overkomen kon ook uitdraaien op een drama. Hij woonde misschien op twintig minuten afstand van de Centenaire. Dit gebouw, nog een overblijfsel van de expo '35, zat vol met Duitse voorraden. Ze hadden al veel opgela-

den en meegenomen, maar er stonden nog pakken genoeg. Mijn vriend was er eens gaan kijken en maar eens binnengelopen met andere plunderaars. En toen hij terug buiten kwam met een grote, maar niet te zware doos, kwam daar ineens een Duitse pantserwagen aangereden. Iedereen vluchtte, de soldaten schoten eerst in de lucht en dan op de burgers, toen een halve gare het in zijn hoofd haalde een neus te zetten naar hen. Mijn vriend had zijn doos op zijn nek genomen, maar voelde plots een harde slag tegen zijn vracht. De doos vloog wel tien meter verder en hij struikelde. Toen sprong hij overeind, grabbelde de doos vast en liep, liep, zoals hij nog nooit gelopen had. Buiten adem kwam hij thuis en zag meteen een zwart gaatje in zijn pak. Na het geopend te hebben constateerde hij dat er een zwarte naar verbranding riekende rook zichtbaar was, maar de rest van de inhoud was intact: de doos zat vol met condoms, merk "Durex", eerste kwaliteit dus. Het woordje condoom kenden wij toen nog niet. Men sprak van "capotes anglaises" in het Frans en "French theaters" in het Engels, alsof Fransen en Engelsen elkaar de afkomst ver-weten.

Later hebben wij nog pakjes verkocht in het Atheneum onder medeleerlingen, aan een goedkope prijs. Zelf hebben wij, mijn vriend en ik, ons voorgenomen nooit dat spul te gebruiken. Ze zouden eens moeten gesaboteerd zijn zoals die zwemvesten...

Met een naar gevoel had ik een dag voordien Duitse infanteristen achter iedere boom op de Antwerpse laan een put zien graven, waar steeds een man in kon liggen of staan. Zouden ze dan toch vechten in de stad? 's Anderendaags waren de meeste putten dichtgestampt. De Duitsers hadden geen wachten gezet en zo kon zelfs het kleinste kind die putten dichtgooien. Nu, zo klein was dit kind nu ook niet meer... Verder heb ik er niets meer van gehoord.

Dus, op drie september waren ze er. Ze kwamen uit de richting Gent en Ninove. Het waren Engelse tanks en gevechtswagens. Het voetvolk zat er boven op maar weldra

kropen de mensen erbij. Er werd gekust en gelachen. Meisjes kropen bij de soldaten. Ik zag in de halve duisternis dat er gevrijd werd in het openbaar. Niets leek nog verboden.

Meer dan tien dagen zou het feest duren. Langs de grote boulevards Adolf Max, Emile Jacquemin, de "rue Neuve", Place de Brouckère, de Beursplaats, "Boulevard du Midi", "La Grand'Place", kortom het centrum van Brussel was er dag en nacht feest, werd er gedanst en gedronken, gezongen. Het was of niemand nog werkte. Ik heb mensen geweten die thuis kwamen, zich wassen, wat slapen en dan terug vertrokken om te vieren. Veel cafés geraakten zonder bier. Ineens geleek het of iedereen bij de "Witte Brigade" geweest was.

Huizen waar Duitsers gehuisd hadden werden kort en klein geslagen en zelfs uitgebrand. Niemand dacht eraan dat de echte eigenaars gevucht waren of door de Duitsers buiten gezet. Dat die mensen nu alles kwijt waren, scheen niemand te deren.

Een categorie apart waren de communisten. De meeste mensen uit de achterbuurten werden plots communist. Nu zouden de rijken moeten werken voor hen. Dat de leiders van die partij nog spraken van nieuwe erkende arbeiders wilden ze niet aanvaarden. Zo bestaan mensen nu eenmaal.

Ik werd gewaar dat ik op een nieuw keerpunt stond in het leven. En ik voelde me ineens onzeker en ongerust in de toekomst. Ik zou nu wel hogere studies volgen maar wat kwam nadien?

Uit het verslagboek van een Oostends politieagent (9)

(familienamen bekend maar uit 'kiesheid' niet voluit weergegeven!)

15 augustus 1921

Om 5.50 ure 's morgens op rapport patroon M. om muziek te laten spelen door Marius H.

Om 6.10 ure kwam Marius ons lastig vallen en vervolgde ons tot op den zeedijk en zegde ons "Imbécile, c'est de l'excès de zèle".

Tien frank of drie dagen.

16 augustus 1921

Om 12.15 ure 's middags Dominique D. om standplaats te nemen op de Oude Mijnplaats met ijsroom.

Om 4 ure nachmittag (sic) Marie B. met postkaarten op de zeedijk aan het Vindictevehotel.

Om 6.00 ure Prosper D., koetsier, standplaats aan het Theatre "Pan".

20 augustus 1921

René D. heeft gespan verlaten en geene naamplaat op zijn kar op de Groenselmarkt.

Om 11 ure en om 11.30 ure Dominique D. om te leuren en standplaats te nemen op de Vleeschmarkt.

30 augustus 1925

Volgende auto's heb ik verlaten gevonden om 3 ure, de groote prijsdag der Koers:

31720 Abel B. uit Gent - 37108 Maurice H. uit Luik - 51466 Joseph V. uit Laerne - 62609 Lucien P. uit Edeghem - 68656 Georges Huyghe uit Brussel die mij zegde: "Si, ce n'est qu'une contravention."

Allen vijf francs.

11 augustus 1926

Om 11 ure 's morgens kwam Valère V. mij zeggen dat hij zijne portefeuille ontstolen was door Raphael G.. Ik heb den dief aangehouden en V. heeft zijn geld teruggehad.

13 november 1926

Om 8.55 ure kwam ik met den adjudant van de begraafing van René A., toen ik stond te klappen aan diens huis zegde vrouwe D. mij ineens: Kijk, ze vechten daar. Ik zag Lea F. buitenge-loopen komen en tweemaal slaan met hare hand op Justine V. Deze laatste dreigde terug te slaan maar hield zich in. Ik heb niet gezien dat V. gekwetst was. Alle drie zijn met mij medegko-

men naar het politiebureel. Romanie D. had hare voorschoot gescheurd.

07 november 1928

Om 6.00 ure in overtreding verklaard Ernest C. en zijne meid Emma F. om hunner woonstverandering niet over te geven sinds zes maanden.

Elk tien frank of vijf dagen.

Felicie R. en Julienne I. om hun eenzelvigheidskaart niet bij te hebben.

25 juni 1929

Rond 4 ure in den namiddag opgeroepen door Marie J. die verklaarde dat er een gevecht plaatshad bij Lange Louis. Er naartoe gaande ontmoeten wij Oscar V. die zegde geslegen te zijn geweest door Gust C., Gusta A., David A., Marie A., Martha D., Leonie J. en Laure L., allen leurders en allen hadden wat gedronken en stonden te midden eener samenscholling (sic) te roepen en te tieren, te schelden, te verwijten en te bedreigen tegeover Oscar V. en Marie J.

Oscar zijn logement willende binnengaan werd aangevallen door Gust C. Wij hebben ze gescheiden en Oscar is weggelopen. Gezien het niet gedaan was en de vechters niet wilden luisteren, hebben wij Gust C., Gusta A. en Leonie J. mede willen nemen naar het bureel, hetgeen zij weigerden. Ons overmand ziende, trok Karel V. zijne matrak die in het worstelen door Gust gebroken werd. Ten laatste hebben wij met de hulp van drie agenten ze naar 't bureel gebracht.

Daar heeft Gusta A., Marie J. en Oscar V. verweten voor schandaal en deugriet.

Afgewezen te Brugge.

11 oktober 1929

Om 4 ure namiddags Camiel V. te Steene wegens zijne driewielkar niet te voet te geleiden.

Om 5.50 ure 's avonds vastgesteld ten laste van Cesar O. te Steene wegens 1) velo zonder licht 2) zonder eenzelvigheidskaart 3) zijne woonstverandering niet kenbaar te maken binnen den bepaalden tijd.